

„Állományvédelem a gyakorlatban” konferencia, Budapest, 2010. szeptember 22.

A Magyar Országos Levéltár, a Regis GmbH és a Novastore Kft. 2010. szeptember 22-én közös állományvédelmi konferenciát rendezett a műtárgyvédelmi szabványok gyakorlati alkalmazásának kérdéseiről a MOL óbudai épületében.

Reisz T. Csaba, a Magyar Országos Levéltár főigazgatója köszöntötte a konferencia 75 résztvevőjét. A nyitó és a záró előadást Michael Müller, a Regis GmbH ügyvezető igazgatója tartotta, aki a szabványok és a műtárgyvédelem kapcsolatáról szólva a dokumentumok tárolását és védelmét szolgáló korszerű tárolóeszközöket mutatott be. Kovács István (Dexion Kft.) a különféle műtárgy- és irattárolási igényekhez igazítható fix és mobil polcrendszerek alkalmazását ismertette. Koltai György (Novastore Kft.) a műtárgybarát megvilágítás fontosságát hangsúlyozva áttekintette a forgalomban lévő régi és legújabb típusú fényforrások előnyeit és hátrányait. Dr. Körmendy Lajos főosztályvezető (MOL) előadásában foglalkozott a levéltári anyag tárolási előírásainak és szabványainak jelenlegi állapotával, és beszámolt a hatályos állományvédelmi ajánlás felülvizsgálatával kapcsolatos munkálatokról.

A konferencián elhangzott előadások hanganyaga és a prezentációk szövege hamarosan elérhető lesz a honlapon

http://www.mol.gov.hu/bal_menusor/szakembereknek/allomanyvedelem/tevekenyseg/eloadasok_prezentacio

menüpont alatt.

Megnyitójában Reisz T. Csaba, a MOL főigazgatója kijelentette: **„Ha már semmire sem futná a lecsökkentett költségvetési keretből, akkor is kell valamennyit állományvédelemre fordítani! Abszolút elsőbbséget kell adni a meglévő értékek megvédésének.”** Muzsika volt fülünknek.

Magyarország EU tagként kötelezően betartja a nemzetközi szabványokat. A Magyar Szabványügyi Testület mindenben alkalmazza az ISO (International Organization for Standardization) előírásait. Ezek között az ISO 11799:2003 témája az információk, dokumentumok védelme levéltárakban és könyvtárakban (értelemszerűen múzeumi adattárakra, könyvtárakra is érvényes) az épületre, a tároló és kiállítási berendezésekre, az anyagkezelésre, karbantartó és hibaelhárító tevékenységre nézve. Magyarra történő hivatalos fordítása még nincs, közzététele ezután várható. Már magyarul is érvényes viszont pl. az időállóságra és tartóságra vonatkozó szabvány: MSz EN ISO 9706:2000 amely az ISO 9706:1994 alapján meghatározza többek között az archiválási szempontból megfelelő papírok jellemzőit. Legfontosabb kritérium, hogy pH értéke nem lehet kisebb, mint 7,5. Lignintartalom max. 1 % lehet. Ezt a szabványt felülírta az ISO 16245:2009 amelyben az archiválási célra gyártott dobozok alapanyagánál kiköti, hogy ha a dokumentum érintkezik a dobozzal, akkor az nem tartalmazhat lignint, újrahasznosított papírból származó rostanyagot, fehérítő töltőanyagot.

Az író-, másoló- és nyomtatópapírosok szabványa DIN ISO 11798:2007.

Fotóanyagokra vonatkozó: ISO 18902:2007.

Tanulságos előadást tartott Koltai György, a NOVASTORE cég világítástechnikusa, összehasonlító elemzéssel áttekintve a hagyományos és újabb fényforrások működési elvét, technikai és fénytani jellegzetességeit, állományvédelmi szempontból értékelve előnyeiket és hátrányaikat. Hőhatás, sugárzási spektrum teljessége ill. töredezettsége, színhőmérséklet, színhatás (színvisszaadási index), fényerő, tartósság, ár, működési sajátosságok.

Csak néhány tömör figyelmeztetés az előadás alapján:

A fénycsövek (kisnyomású kisülő lámpák) 60-80-as indexű, vibráló, gyenge fényűek.

A jobb minőségű többsávos színszabályozó fénypor réteggel ellátott speciális fénycsövek már nem vibrálnak, de sugárzási spektrumuk azért még töredezett marad, míg a hagyományos izzólámpáké folyamatos (index 100 körüli) – csak hát az izzók UV és hőszugárzása is jelentős, ill. ráadásul hamarosan meg is szűnik forgalmazásuk. Előbbi fénycsövek is legfőljebb műhelyvilágításra használhatók, de műtárgy megvilágítására közelről még munka közben nem!

A hagyományos izzók fényhasznosítása 6-20 lm (lumen) / watt, színhőmérséklet 2800 K.

A halogénlámpák fényforrásai is izzók, amelyek idővel felforrósodnak, tehát csak nagyobb légtér bevilágítására alkalmazhatók (tükrös spot lámpatestben), zárt vitrinekére nem. 22-33 lm/w fényhasznosítás mellett közel 100-as index-szel 3200-3400 K színhőmérsékletűek. Közel 2000 óra üzemidejük. Jól szabályozható fényerejük, szép a szín, olcsók, de nagyon melegítenek.

A LED lámpák (Light Emitting Diode = fény emissziós dióda) fogyasztása 1-6 W. fényhasznosítása 100 lm/w. színindex 26-80. Színhőmérséklet 2700-6500. UV sugárzás nincs, kis hő kibocsátás igen, melyet hátrafelé sugároz. A nulla fázisban is lehet áram, amitől a kapcsoló berendezés terhelődik, felmelegedhet.

Hátrányuk, hogy színhelyességük gyenge, többségük kék, sárgás-zöld stb. A „meleg fehér” hangolásúak gyenge fényerejük. Egyelőre az a megoldás, hogy kétszínű (vörös, zöld) szűrővel gyártják. Döntő, hogy megfelelően stabil legyen a tápegység, különben az áramingadozás kinyírja a lámpákat! Törpefeszültségről is üzemeltethetők, ill. nyirkos helyen is működnek. Előny, hogy nem szükséges egyedi adapter a lámpatestbe, hagyományos foglalatúak. Fényük jól fókuszálható. A LED fénycsövek minősége még nem megfelelő, de a gyártmányfejlesztés gyors.

Zárt térben, vitrinben a legjobb, bár drága megoldás az üvegszálóoptikás megvilágítás, ahol a fényforrás lehet akár izzólámpa is, vagy led, vagy halogén, - hiszen az odavezetett fény már nem meleg, a távolban elhelyezett fényforrás berendezés pedig ott hűthető is, műtárgyat már nem veszélyeztet.

Végül Dr. Körmendy Lajos (MOL Állományvédelmi főosztály vez.) beszámolt készülő raktárfelmérésükről, melynek alapja egy közel 200 kérdést tartalmazó EXCEL tábla és a raktárak műszerezettségének, adottságainak szabványosítását kívánja megalapozni.

Ennek is hátránya lesz, hogy nem lehet mindent számszerűsíteni, grafikusán összehasonlítva elemezni, tág tere marad a kötetlen leírásnak.

Koncz P.

2010. október 5.